



Mustafa Ruhi ŞİRİN

ile Söyleşi

— Sanja KREHIĆ* —

Çağdaş çocuk edebiyatımızın öncü yazarlarından Mustafa Ruhi Şirin, ülkemizde ilki 1987-1989'da yayımlanan üç *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*'nin yayımını yönetti. *Argos*, *Dergâh*, *Mavera*, *Diriliş*, *Türk Edebiyatı*, *Yönelişler* gibi dergilerde çocuk kültürü, çocuklar için sanat ve edebiyat, masal edebiyatı, sesli, görüntülü ve basılı çocuk yayınları üzerine denemeleri yayımlandı. Radyoda ve televizyonda 500'ün üzerinde çocuk programı hazırladı. 200'ün üzerinde çocuk kitabına editörlük etti.

99 Soruda Çocuk Edebiyatı adlı eseri ders kitabı olarak eğitim fakültelerine okutulan Şirin'in, *Televizyon*, *Çocuk ve Aile*, *Gösteri Çağı Çocukları* ve *Kuşatılmış Çocukların Öyküsü*' adlı kitapları da iletişim fakültelerinin kaynak kitapları arasında yer alıyor. Birçok çocuk, şiir ve araştırma kitabı bulunan Şirin'in, *Kuş Ağacı* adlı yapıtı 1993 yılında UNESCO Çocuk Kitabı Ödülü kazanırken, *Guguklu Saatin Kumrusu* adlı masal kitabı Rumenceye, *Masal Mektuplar* kitabı ise Makedoncaya çevrilerek yayımlandı.

*Bu konuşma, 2006 yılında, Saraybosna Şarkiyat Enstitüsünden Türkolog Sanja Krehić ile Türk çocuk edebiyatının gelişme evreleri bağlamında ve dünya dillerine çeviri çalışmalarının gündeme gelmesi nedeniyle elektronik ortamda gerçekleştirilmiştir.

“Çocuk edebiyatımızın çocuğu ve çocukluğu anlamaya yönelik bir edebiyat evresine girmiş olması önemli ve belirleyici bir gelişmedir”

■ **Çocuklar niçin daha çok öykü ve masal türünde yazılmış metinleri sever?**

Masal ve öykü çocuk edebiyatının en önemli iki türüdür. Bunun temel nedeni ve belirleyicisi çocuktur. Öykü ve masal çocuğun dünyasında kısa sürede yeni bir evren kurar. Çocuğa okunan ve anlatılan öykülere ilgi duymasının temel nedeni ise kahramanların somut varlıklar olmasıdır. Çocuk, somut varlıklarla kolayca özdeşleşir. Öykü dinlemenin ve okumanın çocukta sinema etkisi yapmasının nedeni de budur.

■ **Sizce çocuklara hangi konular ilginç gelir?**

Çocuk gerçekliğine göre yazılmış ve çocukta merak uyandıran her konu ve tür çocuğun ilgisini çeker. Çocuk, özellikle hayvan öykülerine ilgi gösterir. Hayvan kahramanları hayaldeki arkadaşı gibi algılar. Küçük yaşların tartışılmaz türü ise masaldır. Gerçeği kavramaya başladıkça öyküye yönelir çocuk. Okuma ilgisi ve olgunluğu geliştikçe de romana açılır. Şiire ilgisi ise daha küçük yaşlarda ve ana dilin söz varlığıyla ilişki kurmaya başladığı dönemde başlar. Yaşa göre konular da değişkenlik gösterir. Çocuk, doğası gereği, küçükken hayvanlar dünyasına merak duyarken, büyüdükçe insan kahramanlı konulara yönelir.

■ **Türk çocuk edebiyatında öykünün yerinden kısaca söz eder misiniz?**

Türk çocuk edebiyatında en gelişmiş tür öyküdür. Kahramanı çocuk olan öykü geleneği 20. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren yetişkin edebiyatı temaları arasında yer aldı. Ülkemizde çocuk öyküsü geleneği 1970 sonrası oluşmaya başladı. Modern öykü türü sözlü masal geleneği yerine ikame edilen bir türdür. Öykünün yaygın bir tür olmasının nedenleri arasında basım teknolojisinin de payı büyüktür. Çocukların küçük yaşlarda öykü kitaplarını sevmeye başlamasının önemli nedeni ise resimdir. Bu alanda çeyrek yüzyıl içinde Türk çocuk edebiyatının önemli bir aşamaya geldiği söylenebilir.

■ **Türk çocuk edebiyatı hangi yönde gelişme gösteriyor?**

Çocuk edebiyatımızın çocuğu ve çocukluğu anlamaya yönelik bir edebiyat evresine girmiş olması önemli ve belirleyici bir gelişmedir. Bu evrenin belirleyici özelliği ise çocuk gerçekliğini kavramış yazar döneminin başlamış olmasıdır. Çocuk kitabı çizirliği de bu yönde bir dönüşüm içindedir. Çeyrek yüzyılda yazılan ve resimlenen kitapların dünya çocukları ile buluşma şansının ise çok daha fazla olduğunu düşünüyorum.



■ **Türk çocuk edebiyatında gelenek ne kadar yer alıyor?**

Türk çocuk edebiyatı kendine özgü renklerine kavuşmuş sayılmaz. Sözlü gelenekten ve kaynaklardan yararlanmada henüz emekleme dönemindeyiz. Çocuk edebiyatımızın en temel eksikliği ise sözlü çocuk verimlerini yeni bir yazılı edebiyata dönüştürememiş olmasıdır. Yazılı çocuk edebiyatımız ise çeviri etkisinde bir yol izliyor. 1980 sonrası çocuk gerçekliğine dayalı örneklerin yazılmaya başlanmasıyla çocuk edebiyatımızda yeni bir dönemin başladığı söylenebilir. Dünya çocuklarıyla buluşacak iyi örnekler de bu dönemin örnekleridir.

■ **Çocuk edebiyatı Türk edebiyatı içinde ne kadar yer alıyor?**

Zengin bir sözlü geleneğimiz var. Ancak, kaynaklardan yararlanılarak oylumlu ve kuşatıcı yazılı bir çocuk edebiyatı henüz kurmuş sayılmayız.

1870'lerden bu yana yazılmış çocuk kitapları arasında türlerinin bazı iyi örnekleri olsa da çoğunluğu dönem edebiyatı özelliği taşımaktadır. Çocuk kitabı yazarlarını da bu bağlam içinde değerlendirebiliriz. Tanzimat'tan Cumhuriyet Dönemine kadar olduğu gibi 1980'e kadar bu anlayış sürdürülmüştür. Türk çocuk edebiyatında çağdaş çocuk edebiyatı kültürüyle uyumlu örnekler ise 1980 sonrası gündeme gelmiştir. Bu yönüyle, çocuk edebiyatımızın Türk edebiyatı içindeki yerinin, henüz ağırlığını hissettirecek bir yer olmadığını söyleyebilirim.

■ **Son yıllarda çocuk edebiyatı ile ilgili neler yaşıyor ülkenizde?**

Reklam bile yapılıyor. Ödüller veriliyor. Çocuk edebiyatı yayıncılığında nitelik çitası her geçen gün yükseliyor. Seksene yakın üniversitede çocuk edebiyatı dersi okutuluyor. Son beş yılda bir çok sempozyum düzenlendi. Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Okulu 1991'den bu yana 130'un üzerinde etkinlik düzenledi ülke genelinde. Sakarya Valiliği, Adapazarı Büyükşehir Belediyesi, Sakarya Üniversitesi, Çocuk Vakfı iş birliğinde, 2005-2007 yılları arasında düzenlediğimiz *Okuyan Şehir Sakarya* etkinlikleri çok önemli bir başlangıç kabul edilebilir. Bir şehrin köy, kasaba, ilçe ve merkezinde öğrenci, öğretmen ve ebeveynleri buluşturan bu programın amacı, çocuk edebiyatı ile okuma alışkanlığı kazandırmak olarak özetlenebilir. Üç yılda 192 ilköğretim okulunda ve lisede yazarlar, kitapları önceden

okunmuş olarak öğrencilerle buluştu. Okuma kültürü seminerleri ve fuarlar düzenlendi. Türkiye genelinde çocuk okurlarla yazarların buluşmaları her geçen gün çoğalıyor... TEDA Projesi ile Türk çocuk ve ilköğretim edebiyatı dışarı açılmanın ilk örneklerini vermeye başladı. TEDA Projesi'nin çeviri kontrol sistemi olmayışı nedeniyle bu projenin güncellenmesi gerekiyor.

■ **Çocuk edebiyatı yazar ve çizerlerine yeterince ilgi gösteriliyor mu?**

Edebiyat kamusunda çocuk edebiyatının ciddi bir ağırlığı yok henüz. Yazar ağırlıklı bir geleneğimiz var. Bu anlamda öne geçmiş yazarlara ilgi gün geçtikçe artıyor. Çizerlerimiz arasında sanat değeri bakımından yazarlardan önde olan isimler daha da fazla. Dünya çocuklarıyla buluşmak için çizerlerimiz yazarlardan daha şanslı ve daha önde.

Çocuk edebiyatı yalnızca yazar ve çizerle sınırlı bir alan değil. Çocuk edebiyatı geleneği, çocuğa verilen değer yanında okuma kültürü ile de yakından ilgilidir. Batı dünyasında okullaşma ve kitabı yaygınlaştırma geleneği çocuk edebiyatını beslemiş bir süreçtir. Türkçe çocuk edebiyatı lokomotifini döşeyerek yol almaktadır.

